

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента
Лебедик Лесі Вікторівни
на дисертацію Садовенко Світлани Геннадіївни
«Розвиток психолого-педагогічної компетентності викладачів
спеціальних дисциплін технічного коледжу»,
 представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»
 (галузь знань 01 «Освіта»)

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок з відповідними планами галузей наук

Увага українського суспільства до якості освіти постійно зростає. Замовники освітніх послуг очікують від сучасного закладу фахової передвищої освіти якісного результату: висококваліфікованого випускника. Утім це завдання неможливо реалізувати без викладача, який був би не тільки фахівцем у своїй галузі, а й педагогом-професіоналом. Проте існують суперечності, визначені дисертанткою, що посилюють актуальність обраної теми, між: запитом суспільства на високий рівень надання освітніх послуг та відсутністю психолого-педагогічної підготовки викладачів спеціальних дисциплін; модернізацією та інформатизацією сучасного освітнього простору та превалюванням традиційних форм і методів професійного розвитку педагога; соціальними очікуваннями на педагога, який буде здатний на системне підвищення своєї кваліфікації, та недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення формування та вдосконалення його педагогічної майстерності.

Зазначимо, що проблема розвитку психолого-педагогічної компетентності викладача в системі науково-методичної роботи фахових коледжів не знайшла належного висвітлення у наукових дослідженнях. Відповідно, це не дає уявлення про специфіку закладів фахової передвищої освіти, зокрема, поєднання загальноосвітньої та фахової підготовки здобувачів освіти, їх вікових особливостей, неузгодженості вимог до кваліфікації викладача при його атестації і ліцензуванні та акредитації освітніх програм спеціальностей. Зазначений аспект посилює доцільність наукового дослідження дисертантки.

Відтак, з огляду на сучасні освітні проблеми та суспільні очікування, потребу розв'язання визначених суперечностей актуальність теми дисертаційної роботи С. Г. Садовенко «Розвиток психолого-педагогічної

компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу» не викликає сумнівів, дослідження є своєчасним та практично спрямованим. .

Свідченням фундаментальності роботи є її зв'язок з основними напрямками наукових тем кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності «Психолого-педагогічні засади формування і розвитку компетентностей суб'єктів освітнього простору в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0121U112155) Запорізького національного університету та наукової роботи Відокремленого структурного підрозділу «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет»». Тему зареєстровано в Українському інституті науково-технічної та економічної інформації (державний реєстраційний номер 0121U113165) та затверджено науково-технічною радою Запорізького національного університету (протокол № 6 від 13.12.2018).

Нові факти, одержані здобувачем

Оцінюючи роботу за параметрами новизни, зазначимо, що дисертанткою вперше досліджено психолого-педагогічну компетентність викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу як специфічну педагогічну проблему та розроблено й апробовано педагогічну технологію формування та розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу; розроблено компонентно-структурний склад психолого-педагогічної компетентності: складові і компоненти, та обґрунтовано їх співвідношення і взаємозумовленість; підготовлено діагностичний комплекс, який містить чотири блоки методичного інструментарію для визначення рівнів сформованості психолого-педагогічної компетентності; розроблено алгоритм впровадження технології формування та розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічних коледжів; визначено, науково обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови ефективної реалізації технології: створення в закладі освіти системи науково-методичної роботи, побудованої на принципах неформальної освіти, що забезпечує формування та розвиток психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічних коледжів; формування внутрішньої та створення зовнішньої мотивації викладачів спеціальних дисциплін до професійної діяльності в технічному коледжі; запровадження в систему науково-методичної роботи сучасних інформаційних засобів та систем комунікації.

На особливу увагу заслуговує глибокий сутнісний аналіз змісту базових понять дослідження («компетентність», «педагогічна компетентність», «педагогічне спрямування» (педагогічна спрямованість), «професійна компетентність», «професійний розвиток», «професійно-педагогічна компетентність», «соціокультурна компетентність», «психолого-педагогічна компетентність», «організаційно-педагогічні умови»), що дало можливість дисертантці представити авторську дефініцію понятійного конструкта «психолого-педагогічна компетентність викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу».

Відзначимо, що С. Г. Садовенко виважено поставилася до адаптації стандартизованих методик діагностики психолого-педагогічної компетентності відповідно до завдань дослідження та подальшого розвитку змісту форм організації науково-методичної роботи в закладах фахової передвищої освіти (віртуальний методичний кабінет: сайт-навігатор, сайт-портфоліо), її структури, принципів та функцій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та повнота висвітлення результатів.

Наукові положення щодо сутності теоретичних і методичних основ формування та розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів, визначення особливостей організаційно-педагогічних умов її формування, охарактеризованість педагогічної технології здобули в роботі відповідне обґрунтування завдяки глибокому аналізу джерельної бази і зробленим на його основі узагальненням, що є підставою для висновку про наукову достовірність викладених авторкою результатів. Про це свідчить аналіз тексту дисертації та змісту публікацій С. Г. Садовенко.

Наукова робота ґрунтується на налісжній джерельній базі (містить 180 найменувань), вивчення якої уможливило поглиблене дослідження проблеми формування та розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу. До складу джерельної бази входять законодавчо нормативні документи (Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, Положення, концепції розвитку тощо), аналітичні матеріали з питань організації науково-методичної роботи у закладах освіти та професійного зростання викладачів, наукові й навчально-методичні роботи зарубіжних та вітчизняних теоретиків й практиків освіти. Вирішенню завдань наукового пошуку сприяло коректне використання системи теоретичних методів (аналіз, синтез, порівняння, екстраполяція, систематизація, узагальнення, функціональний та структурний аналіз,

класифікація, моделювання, прогнозування), емпіричних (анкетування, бесіди, тестування, опитування, експертна оцінка, спостереження, стандартизовані діагностичні методики), педагогічного експерименту й методів математичної статистики, що забезпечило вірогідність отриманих результатів та засвідчило ефективність наукової траєкторії дослідження. Науковий апарат дисертації дає можливість цілісно уявити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми, його алгоритм та методи інтерпретації здобутих результатів.

Викладення теоретичного та експериментально-дослідного матеріалу відзначається логічністю, відповідає темі, об'єкту дослідження, предмету, меті, гіпотезі, що дозволило на належному рівні висвітлити перебіг дослідно-експериментальної роботи. Аналіз змісту та основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження.

Дисертація виконана на високому науковому рівні. Зміст анотації відображає зміст дисертації та висвітлює суттєві її аспекти, основні положення та висновки. Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується публікаціями (23 позиції): у вітчизняних фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз (6 статей), у зарубіжних виданнях (2 публікації, серед яких 1 – наукова колективна монографія); виданням 2 навчально-методичних посібників; участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня (8 міжнародних та 5 всеукраїнських).

Підтвердження практичного значення наукових розробок, одержаних автором у дисертаційній роботі.

Практичне значення здобутих С. Г. Садовенко результатів полягає в розробці та впровадженні у систему науково-методичної роботи закладів фахової передвищої освіти: методичних рекомендацій з організації науково-методичної роботи в умовах дистанційних та змішаних форм освітнього процесу; комплексу методик діагностики рівнів сформованості психолого-педагогічної компетентності викладачів, адаптованих до умов фахового технічного коледжу; алгоритму впровадження базової форми технології формування та розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів, що дає можливість практичної реалізації технології; матеріалів навчально-методичних посібників «Діагностика розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу», «Методично-тренінговий спецкурс «Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін»» та програми спецкурсу.

Основні положення дисертації можуть бути використані для подальшого вдосконалення організації та розвитку професійної майстерності викладачів як спеціальних, так і загальноосвітніх навчальних дисциплін, зокрема її психолого-педагогічної складової, в системі закладів фахової передвищої та професійної освіти; при розробці програм тренінгів, спецкурсів, методичних рекомендацій і посібників для самоосвіти педагогічних працівників.

Результати дослідження впроваджено у процес науково-методичної роботи 7 закладів фахової передвищої освіти України: Відокремленого структурного підрозділу «Автомобільно-дорожний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка», Дніпрорудненського індустріального коледжу, Державного вищого навчального закладу «Чернівецький транспортний коледж», Відокремленого структурного підрозділу «Гірничо-електромеханічний фаховий коледж Криворізького національного університету», Надвірнянського коледжу Національного транспортного університету, Політехнічного коледжу Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, Відокремленого структурного підрозділу «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет»». Це говорить про масштабність проведеного експериментального дослідження та продуктивність отриманих дисертанткою результатів.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Заслуговує на увагу ретельна розробка структури дисертаційної роботи, що зберігає логічну послідовність, комплексність викладення матеріалу як на рівні роботи в цілому, так і в межах кожного окремого розділу. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів та висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації; визначено об'єкт, предмет, гіпотезу, мету, завдання й методи дослідження; вказано зв'язок роботи з науковими темами; окреслено наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо апробації та перелік публікацій.

У першому розділі зроблено узагальнення здобутків сучасних науковців з позначеної теми. Серед позитивних характеристик дисертації необхідно відзначити багатоплановість здійсненого аналізу базових понять дослідження та понятійного конструкту «психолого-педагогічна компетентність викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу».

• Проведений дефінітивний аналіз дав можливість розглянути методичні аспекти розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу, зокрема проаналізувати рівень підготовленості до викладацької діяльності випускників закладів вищої освіти. Аналіз дисертанткою освітніх програм закладів вищої освіти технічного спрямування (10 освітніх програм) показав переважну невідповідність викладачів-початківців до педагогічної роботи у коледжі, що зумовлює подальші проблеми в їх викладацькій діяльності.

Для пошуку напрямів розв'язання цієї проблеми зроблено огляд методико-педагогічних напрацювань різних технічних коледжів з питань розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін та досвід її розв'язання в інших країнах.

Поділяємо позицію науковця виокремити та охарактеризувати складові психолого-педагогічної компетентності. На схвалення заслуговує з'ясована здобувачкою зумовленість та взаємовплив компонентів (мотиваційний, професійно-тезаурусний, діяльнісно-креативний і рефлексивний компоненти) та складових (психолого-комунікативна, педагогічна (предметна, дидактична, методична), управлінська, проєктивно-прогностична, рефлексивно-педагогічна) психолого-педагогічної компетентності.

У *другому розділі* здійснений розгляд наукових розвідок з проблем педагогічної діагностики дозволив розробити діагностичний інструментарій для визначення рівнів сформованості психолого-педагогічної компетентності викладачів. Результатом цієї роботи стали виокремлені критерії психолого-педагогічної компетентності та притаманні кожному критерію показники, а також визначені рівні сформованості психолого-педагогічної компетентності (початковий, достатній та високий), а також навчально-методичний посібник «Діагностика розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу». У посібнику підібрано адаптовані дисертанткою стандартизовані та авторські методики, завдяки яким було визначено рівні сформованості психолого-педагогічної компетентності викладачів відповідно усім показникам до кожного критерію.

Схвалюємо вибір дисертанткою педагогічної технології як оптимальної форми реалізації визначених дослідженням завдань та методично-тренінгового спецкурсу як її базової форми. Обґрунтування експериментальної технології дало змогу дослідниці визначити організаційно-педагогічні умови ефективної її реалізації.

Приклади методів та прийомів формування психолого-педагогічної компетентності викладачів, наведені автором, у повній мірі ілюструють

змістовність експериментальної технології, висунуті тези отримують доказове підтвердження. Авторські графічні узагальнення (схеми, таблиці, рисунки) покращують візуальне сприйняття положень дисертації, вичерпно презентують проведені дослідження та висновки дисертантки.

У *третьому розділі* представлено результати експериментальної перевірки ефективності авторської технології та забезпечення організаційно-педагогічних умов її реалізації. Перебіг педагогічного експерименту доводить логічність та змістовну виправданість програми експерименту за такою структурою: організаційно-підготовчий, пошуково-констатувальний, розвивально-формульвальний та контрольно-узагальнювальний етапи.

Результати проведеної експериментальної перевірки уможливило висновок С. Г. Садовенко про ефективність впливу педагогічної технології на формування та розвиток психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін. Підтримуємо міркування здобувачки щодо доцільності імплементації представленої технології у науково-методичну роботу технічних коледжів.

У цілому представлений дисертації властива системність подання та послідовність викладення матеріалу. Стиль автора відповідає вимогам науковості, мова дисертації коректна та зрозуміла.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи отримані результати дослідження загалом, їх наукову новизну та практичну значущість, відзначимо дискусійні положення дисертації та окремі зауваження:

1. Вирішення завдань дослідження на науковому рівні базується на методологічних засадах. Для більш ґрунтовного вивчення проблеми та пошуку її ефективного рішення доцільно було б приділити увагу концептуальним підходам до організації інженерно-педагогічної освіти в Україні.

2. В основному тексті дисертації на рисунку 2.6 проілюстровано авторську систему науково-методичної роботи технічного коледжу, на рисунку 3.15 – алгоритм впровадження педагогічної технології. Вважаємо, що зазначені рисунки варто було б представити у додатках до дисертації, щоб запобігти перевантаженню тексту роботи графічними об'єктами та кращого сприйняття інформації.

3. На нашу думку, влучним інформативним доповненням дисертаційної роботи було б представлення у додатках нормативних документів закладів фахової передвищої освіти, зокрема Положень про організацію науково-методичної роботи різних коледжів.

4. У підрозділі 1.2 дисертації зазначається така форма методичної роботи як наставництво, тож варто було б докладніше окреслити досвід застосування цієї форми як у вітчизняних, так і у закордонних закладах освіти.

Висновки щодо відповідності дослідження чинним вимогам щодо присудження ступеню доктора філософії.

Висловлені зауваження та побажання не зменшують наукового значення дослідження і не впливають на його високу позитивну оцінку. Рецензована дисертація є самостійною завершеною науковою працею, її результати мають наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, є важливими для розвитку педагогічної науки.

Вважаємо, що дисертаційна робота демонструє глибоке розуміння авторкою сучасних підходів до формування та розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічних коледжів України.

Отже, аналіз змісту дослідження, анотації, опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація «Розвиток психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 (зарєєстрований в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 за № 155/30023) та пп. 9–18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 № 167 (Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022), а її авторка Садовенко Світлана Геннадіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент
кафедри мистецтвознавства
позашкільної освіти Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

Леся ЛЕБЕДИК

Підпис *Леся Лебедик*
Засвідчую
Ст.інспектор з кадрів
Відділу кадрів